

Poznaj wystawę „Fort Jugowice. Dziedzictwo miejsca”

2023-07-18

Od 6 lipca w Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego przy ul. Fortecznej 28 można zobaczyć ekspozycję poświęconą historii i tradycji południowych obszarów Krakowa, a także Twierdzy Kraków: okoliczności powstania, architekturze obiektu oraz żołnierzom zamieszkującym ją przed laty. Wystawa „Fort Jugowice. Dziedzictwo miejsca” to wystawa stała najmłodszego oddziału Muzeum Krakowa.

Kiedyś znajdowały się tutaj osady ludzkie, po których – po włączeniu do Krakowa – pozostały nazwy osiedli i ulic, a także pamięć społeczna. W pagórkowatym terenie ukryte są ślady przeszłości tych okolic – hałdy górnicze i budynki pozostałe po największej w naszej części Europy kopalni siarki, uzdrowisko korzystające z siarkowych wód leczniczych, liczne dwory, malownicze kościoły i kapliczki, a także forty i inne umocnienia stworzone przez Austriaków jako część Twierdzy Kraków. W jednym z takich fortów, noszącym numer 52a, zwanym „Jugowice” znajduje się wystawa „Fort Jugowice. Dziedzictwo miejsca”.

Ekspozycja poświęcona jest historii i tradycji południowych obszarów Krakowa, a także Twierdzy Kraków, dziejom jej powstania, jej architekturze i jej mieszkańcom – żołnierzom austro-węgierskim. Wystawa opowiada o życiu codziennym i świątecznym, o pokoju i wojnie, a wszystko to w zabytkowych wnętrzach będących świadkiem historii.

Zwiedzanie fortu rozpoczyna się od przejścia szerokim korytarzem w miejscu, gdzie kiedyś znajdował się nasyp ziemny chroniący monolit fortu od strony frontowej, wysuniętej w kierunku, z którego mógł nadejść potencjalny wróg. Po drodze można zobaczyć, zazwyczaj zasłoniętą ziemią, betonową ścianę „narażoną” wraz z widocznym systemem odwadniającym fortu. Przy wejściu na wystawę na ścianie „narażonej” odtworzono fragment kamiennego płaszcza detonacyjnego, który – ułożony w wale ziemnym – miał powodować wybuch pocisków ostrzeliwujących fort z dala od jego konstrukcji.

Po wejściu do fortu zwiedzający skręca w lewo, gdzie w dawnej sali opatrunkowej znajduje się makieta fortu „Jugowice” wraz z informacjami o jego konstrukcji i historii. Trasa zwiedzania wraca następnie do wejścia i prowadzi na dużą salę będącą pierwotnie jednym z pomieszczeń mieszkalnych dla żołnierzy – załogi fortu. W tej sali przedstawiona jest historia Twierdzy Kraków, a także dzieje garnizonu Krakowa wraz z informacjami o szlaku turystycznym „południowego pierścienia Twierdzy Kraków” łączącego forty i inne obiekty związane z dziedzictwem fortecznym, które znajdują się na południowym brzegu Wisły. W tej sali omówiony jest także udział Twierdzy Kraków i żołnierzy związanych z Krakowem w działaniach I wojny światowej.

Zwiedzający rusza następnie wąskimi, krętymi korytarzami, mijając aranżacje pokoju komendanta, latryny oraz windy amunicyjnej i dochodzi do zachodniego bloku bojowego. W izbie pogotowia artylerii, znajdującej się pomiędzy studniami dwóch wież pancernych, dowiedzieć się można, jak wyglądała artyleria forteczna w jej historycznym rozwoju, a zwłaszcza w czasach świetności fortu „Jugowice”. W następnej sali – kolejnym pomieszczeniu mieszkalnym dla żołnierzy – prezentowany jest panel poświęcony cywilnemu dziedzictwu okolic fortu „Jugowice”. Przedstawiona tu jest historia i współczesność terenów dzisiejszej Dzielnicy X Krakowa: dzieje osad istniejących na tych terenach przed włączeniem do Krakowa, a także ich współczesność, już w granicach miasta. Nieco dokładniej opisane jest szeroko pojęte siarkowe dziedzictwo związane z funkcjonującym przez stulecia w Swoszowicach wydobywaniem siarki

rodzimej, a także z działaniem leczniczym wód siarkowych.

Wystawa wraca następnie do tematyki militarnej: prowadzi kolejnym korytarzem do wschodniego bloku bojowego, którego izbę pogotowia artylerii flankują z obydwóch stron dawne magazyny amunicyjne, do dzisiaj o wiele chłodniejsze i bardziej wilgotne niż pozostałe pomieszczenia w forcie.

W sali poświęconej cywilnemu dziedzictwu miejsca znajduje się depozyt pamięci, czyli miejsce, w którym, podobnie jak w Muzeum Podgórze, osoby posiadające materiały o historii i dziedzictwie Dzielnicy X będą mogły podzielić się z innymi swoją wiedzą i wspomnieniami. Dla depozytariuszy pamięci przeznaczamy jedną gablotę, w której będzie można czasowo zdeponować artefakty związane historią i dziedzictwem. Dodatkowo w tej sali, po sąsiedzku z gablotą, znajduje się magnetyczna tablica, do której można będzie przypinać kopie fotografii dokumentujących przeszłość lub teksty wspomnień.

Założeniem wystawy jest jak najdokładniejsze wyeksponowanie najważniejszego eksponatu, jakim jest sam fort, stąd zrealizowany projekt stara się w jak najmniejszym stopniu zasłaniać oryginalne ściany i pozostałe do dziś elementy wyposażenia fortu. W poszczególnych pomieszczeniach równoległe do toku narracji o forcie, twierdzy i jej cywilnym otoczeniu, umieszczono specjalne plansze, na których prezentowane są informacje o pierwotnych funkcjach sal i korytarzy, uzupełnione wizualizacją ich wyglądu na początku XX w.

Osobna opowieść prowadzona jest na ścieżce zwiedzania przeznaczonej dla najmłodszych Gości wystawy, którzy będą mogli poznać forteczne zakamarki prowadzeni przez kota Jacka. Dla starszych dzieci i młodzieży przygotowano stanowiska edukacyjne, przy których będzie można dowiedzieć się, jak mieszkańcy bronili swoich miast, poznać dzieje Twierdzy Kraków, a także siarkowe dziedzictwo Swoszowic.

Dodatkowe informacje dostępne są na [stronie Muzeum Krakowa](#).